

Norges Blindforbund
– synshemmedes organisasjon

Justis og politidepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005, Dep
0030 OSLO

JUSTISDEPARTEMENTET	
28 DES 2005	
SAKSNR.: 2005 04026	
AVD/KONT/BEH: LOV / EO / H1	
DOK.NR. 124	ARKIVKODE:

Oslo, 23.12.2005

Høringsuttalelse – Forslag til lov om forbud mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) og endringer i andre lover. NOU 2005: 8 Likeverd og tilgjengelighet

Viser til NOU 2005: 8 Likeverd og tilgjengelighet fra mai 2005 vedrørende Forslag til lov om forbud mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) og endringer i andre lover.

Høringsuttalelsen har vært forelagt besluttende organer i Norges Blindforbund.

Følgende uttalelse har blitt gitt:

Norges Blindforbund mener at diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er nødvendig og et skritt i riktig retning. Det er viktig at forbud mot diskriminering og universell utforming som begrep blir generelt lovfestet og at man gjennom denne lovfestingen sikrer at disse områdene blir en realitet på alle samfunnsområder. For å få til dette må man sikre en begrepsforståelse som ikke åpner for store forskjeller og som favner vidt nok.

For at begrepet universell utforming skal favne vidt nok, er det viktig at man med det både forstår løsninger som ikke ekskluderer og løsninger som er spesialtilpasset for enkelte grupper i samfunnet, kompenserende løsninger som er der for at flest mulig skal få muligheten til å leve et aktivt og selvstendig liv. Det er viktig at disse kompenserende løsningene blir en del av begrepet universell utforming og at det blir eksemplifisert på en god måte, samtidig som man definerer hva man mener med begrepet gjennom lovgivning, forskrift og standarder. Norges Blindforbund mener også at det er helt essensielt at tjenester dekkes av begrepet, og det er blant annet på området tjenester man **Rehabiliteringsavdelingen**

Sporveisgata 10, 0354 OSLO
Postboks 5900 Majorstuen
0308 OSLO

Telefon : 23 21 50 00
Telefax : 23 21 50 76
Org. nr. : 971 038 179

Bankgiro : 1644.01.69868
E-post : rehab-oslo@blindforbundet.no
Internett : www.blindforbundet.no

vil måtte bruke kompensierende løsninger. Noe som viser viktigheten av at også dette sorterer under begrepet "universell utforming".

Ved siden av dette er det også nødvendig med individuelle løsninger, men det vil i stor grad være regulert i spesiallovgivningen, med unntak av de tilfellene som er nedfelt i § 10.

I tillegg til dette er det viktig at man setter frister for når universell utforming skal være gjennomført på flere områder, slik at man samtidig sikrer at disse områdene faktisk får en universell utforming, da vilkårene for å få dispensasjon fra pålegget er mye hardere.

Norges Blindforbund vil også presisere at det i stor grad er tatt hensyn til bevegelsehemmede i dagens definisjon, og at vi derfor konsentrerer oss om den delen som gjelder blinde og svaksynte, fordi sansetapsgruppene ikke er definert godt nok i forarbeidet eller i forståelsen av begrepet "universell utforming". Dette for å klargjøre at verdien av et universelt begrep er avhengig av en omfattende og presis forståelse og at det ikke er en dreining bort fra bevegelse vi er ute etter.

Vi vil videre ta for oss den enkelte bestemmelse og kommentere denne.

§ 9 Plikt til generell tilrettelegging (universell utforming):

Norges Blindforbund mener det er viktig at det defineres hva som ligger i begrepet "uforholdsmessig byrde". Dette er til dels gjort i NOUen, men det er lagt for liten vekt på at "uforholdsmessig byrde" er unntaket fra regelen. Det burde gå klart frem av forarbeidene at det er en begrenset adgang til å gjøre unntak fra hovedregelen om "universell utforming". Denne adgangen er med på å vanne ut loven, og derfor er det en bestemmelse som nesten aldri skal komme til anvendelse. Dette spesielt for offentlige kontorer, men også for de private aktører som faller inn under bestemmelsen. Det er viktig for å gi de riktige signalene til samfunnet om at "universell utforming" er noe som må tas på alvor og som skal gjennomføres i de aller fleste tilfellene.

Norges Blindforbund ønsker også å påpeke at "universell utforming" i regelen ikke blir dyrere. Det er forholdsvis enkle grep som ofte skal til for å gjøre omgivelsene universelt utformet. Det viktige er at man tar "universell utforming"

med i planene helt fra begynnelsen av. Det vil bl.a. være snakk om å velge de riktige fargene slik at kontrastene er mer tydelige for synshemmede, riktig lyssetting og skjerming mot for mye lys vil være en stor hjelp. Det å legge inn ledelinjer er egentlig bare et spørsmål om å legge gulvet riktig, gjøre gelendrene hele og/eller være konsekvent i bruken av gjenstander slik at de står i riktig avstand til hverandre og steder i bygget hvor man trenger å huske avstander for å enklere orientere seg. Har man fokus på å se løsningene fra begynnelsen av og tenke litt annerledes i forhold til det man er vant til, så vil det ikke bli de helt store utgiftspostene. En "universell utforming" vil også være bedre for alle, da det er enklere å bevege seg og orientere seg i omgivelser som er tilrettelagt for orientering gjennom flere sanser.

Viktigheten av en universell utforming kommer tydelig frem i noen av undersøkelsene som nylig har blitt gjennomført. Statistisk sentralbyrå hadde en levekårsundersøkelse i 2003 som bl.a. viste at det er 130.000 personer med kraftig nedsatt syn i Norge. En kartleggingsundersøkelse gjennomført av MMI blant medlemmene i Norges Blindeforbund sommeren 2005, viser at 82 % har problemer med å lese informasjonsskilt, 78 % har problemer med motlys som følge av glassflater, 76 % har problemer som følge av dårlig lys og over 70 % av alle synshemmede må ha hjelp for å ferdes i publikumsbygg. Ellers er manglende glassmarkører, lite bruk av kontrastfarger, manglende markering ved trapp, utilgjengelige heispaneler og manglende ledelinjer områder som mange etterlyser. Undersøkelsen viser at halvparten av landets blinde og svaksynte har fått skade som følge av bygningsmessig utforming i senere tid. Blåmerker, kuttskader, hjernerystelser og bruddskader er eksempler på vanlige konsekvenser av uhellene. Aktive unge svaksynte har ifølge undersøkelsen uhell oftere enn annenhver dag. Grunnet disse problemene velger mer enn hver 5. synshemmede mann å ikke besøke bygg som er utilgjengelige.

Det er også klart at innholdet i begrepet "universell utforming" vil måtte defineres over tid og være dynamisk slik at bestemmelsen ikke blir utdatert. Av den grunn er det også viktig at det settes standarder for hva som er universell utforming. Dette er noe som vil måtte gjøres i et samarbeid mellom de enkelte aktører i markedet og myndighetene. Det vil være en fordel om dettes gjøres av en egen enhet som legges inn under likestillings- og diskrimineringsombudet, da det vil gi enheten den objektivitet og upartiskhet som trengs for å i best mulig grad tilfredsstille alle parter. Det er viktig at det er en uavhengig gruppe som gjør jobben og som til enhver tid er klar over

Rehabiliteringsavdelingen

3

Sporveisgata 10, 0354 OSLO
Postboks 5900 Majorstuen
0308 OSLO

Telefon : 23 21 50 00
Telefax : 23 21 50 76
Org. nr. : 971 038 179

Bankgiro : 1644.01.69868
E-post : rehab-oslo@blindeforbundet.no
Internett : www.blindeforbundet.no

endringer i samfunnet og tilpasser standardene til disse. Dette vil ikke bare gjøre sitt til å opprettholde gyldigheten av loven, men også sørge for at de enkelte aktører i markedet vil ha informasjon de kan forholde seg til, som igjen gjør det enklere å overholde kravet til universell utforming.

Sommer 2005 ble det utgitt en tilgjengelighetsguide av Norges Blindeforbund, finansiert av Husbanken med krav til utforming av det fysiske miljø i bygg. Kravene gikk på utforming av informasjon, unngå motlys, tilstrekkelig kunstig belysning, taktil og godt synlig merking av trapper, glassmarkører på glassflater, riktig utforming av heispaneler, aktiv bruk av kontrastfarger og ledelinjer i gulv, guiden er tilgjengelig på www.blindeforbunde.no. Tilgjengelighetsguiden er et eksempel på hva som burde være med i en standardisering av begrepet universell utforming, og som sammen med undersøkelsene viser hvor viktig det er å få standarder som trekker opp linjene for hva som må være med, og at behovet for dette er stort.

I NOUen presiseres det at også produkter skal være universelt utformet. Det er viktig å stresse det faktum at dette gjelder hele produktet. Det inkluderer også en eventuell bruksanvisning/brukerveiledning. Det vil være veldig vanskelig å benytte seg av et produkt hvis man ikke for en tilfredsstillende innføring i hvordan det skal gjøres. Der det ikke er mulig å gjøre bruksanvisningen/brukerveiledningen universell vil det være nødvendig å tilrettelegge den spesielt.

Universell utforming vil være en løsning som er tilgjengelig for alle grupper. Et eksempel på et tilbud som nå blir universelt utformet er Felleskatalogen (her ligger pakningsvedlegg til medisiner som selges på norske apoteker), der det nå gjøres grep for at datautgaven skal bli tilgjengelig for alle grupper gjennom utforming av sidene, mulighet til å lese disse gjennom telefon (telefonportal med syntetisk stemme) og syntetisk tale på hjemmesiden.

Når det gjelder hvilken del av en bygning som skal være universelt utformet er det nå begrenset til den delen der publikum har tilgang. Det vil si at resten av bygget ikke må følge de samme standardene. Dette er etter Norges Blindeforbund sin mening ikke godt nok. Det har de siste årene blitt lagt mer og mer vekt på at alle skal ha lik mulighet til arbeid og utdanning. Det er bred enighet om dette blant alle partiene på Stortinget og i Regjeringen. Av den grunn må vi understreke viktigheten av at hele næringsbygget blir universelt utformet. I de byggene som ikke er universelt utformet vil det være

Rehabiliteringsavdelingen

4

Sporveisgata 10, 0354 OSLO
Postboks 5900 Majorstuen
0308 OSLO

Telefon : 23 21 50 00
Telefax : 23 21 50 76
Org. nr. : 971 038 179

Bankgiro : 1644.01.69868
E-post : rehab-oslo@blindeforbundet.no
Internett : www.blindeforbundet.no

vanskeligere å få ansettelse for personer med nedsatt funksjonsevne, enn i de byggene som allerede er tilrettelagt. Selv om arbeidsgiver etter loven ikke kan legge vekt på dette, vil det uten tvil være med i en vurdering av arbeidssøkere, rett og slett fordi arbeidsgiver tror det blir mye mer utgifter i forbindelse med en slik ansettelse. Et utilgjengelig bygg vil også kunne forhindre en funksjonshemmet arbeidssøker i å møte på intervju, siden bygget ikke er tilgjengelig. Har man derimot krav til universell utforming i alle næringsbygg vil det medføre en hindring mindre på veien til arbeid for alle. Det vil også være med på å gjøre hverdagen lettere for de som befinner seg i en jobbsøkersituasjon. Mange velger å la være å søke arbeid da de er overbevist om at det ikke nytter, det er for mange hindringer i veien.

Norges Blindeforbund vil, i forbindelse med denne høringen, understreke viktigheten av at også andre deler av rettighetsapparatet fungerer og forvaltes på en måte som gjør at personer med nedsatt funksjonsevne generelt og synshemmede spesielt får et utgangspunkt som er så godt som mulig. Dette gjelder både de rettighetene som forvaltes av staten og de som forvaltes av fylkeskommunene og kommunene. Det er for eksempel mange som vil ha en dårligere forutsetning for å bruke de plassene som er universelt utformet hvis de ikke først får tilstrekkelig med opplæring i mobilitet. Mange blir sittende hjemme uten å komme seg ut fordi de ikke er trygge nok, uten den nødvendige opplæringen.

Tjenester:

Universell utforming må også gjelde tjenester, dette er helt essensielt. Som sagt i innledningen er det viktig at begrepet universell utforming blir definert på riktig måte, og at det også må romme den delen av utformingen som er rettet mot grupper av befolkningen som trenger spesiell tilrettelegging, ved siden av den fysiske utformingen som er minst ekskluderende. Dette er viktig fordi også tjenester må gå inn under begrepet. Det gjelder for eksempel butikker, serveringssteder, offentlige kontorer, osv. På disse arenaene vil det ikke være nok å utforme de fysiske forholdene universelt. Det er ingen tvil om at for eksempel kontrastfarger og ledelinjer vil gjøre varer og tjenester mer tilgjengelige for synshemmede, men det vil allikevel ikke være nok for at tilgangen skal være tilstrekkelig for alle. I disse tilfellene er det derfor viktig at man nedfeller en plikt til en mer individuell tilrettelegging. Løsninger som kan tenkes er personlig assistanse, slik at for eksempel den enkelte butikk eller offentlige kontor har rutiner på å yte personlig assistanse der det er behov for

det. Ved å gjøre definisjonen av begrepet "universell utforming" så vid, vil mange flere kunne leve aktive og selvstendige liv.

Viktigheten av en slik definisjon ser man spesielt på de områdene som er med på å fylle basalbehovene, de primære behov, som for eksempel tilgangen til mat. Andre viktige områder er deltakelse ved valg, besøk på offentlige kontorer, tilgang til informasjon, muligheten til å organisere seg, osv.

Utvalget har satt ned tre avgrensningskriterier i forhold til individuell tilrettelegging som er bestemmende for det forslaget som foreligger. Det er at individuell tilrettelegging kan kreves der det foreligger en varig relasjon, der virksomheten kan sies å ha et særlig ansvar overfor den konkrete personen med tilretteleggingsbehovet og der arenaen som skal tilrettelegges utgjør en vesentlig del av den enkeltes liv. Det kan virke som om disse kriteriene gjør at det ikke vil være aktuelt å pålegge butikker, offentlige kontorer og lignende en plikt til individuell tilrettelegging. Men disse kriteriene er satt i forhold til tilrettelegging for enkeltpersoner, mens man her snakker om tilrettelegging for grupper av mennesker som trenger det. Det vil derfor være andre hensyn som kommer inn og gjør seg gjeldende, og som veier tyngre i denne sammenheng.

Det er Norges Blindforbund sin mening at disse kriteriene må vike på dette området da hensynet til deltakelse og tilgang til viktige deler av samfunnet må gå foran. Det vil også være mulig og ønskelig å definere nærmere hva og hvem som kommer inn under begrepet "universell utforming" gjennom forskrift og standarder.

Forslag til lovtekst:

§ 9 Plikt til generell tilrettelegging (universell utforming)

Offentlig virksomhet skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten. Tilsvarende gjelder for privat virksomhet rettet mot allmennheten. Alle næringsbygg, og deler av bygg som brukes til næringsvirksomhet og er spesielt bygget for dette formål, skal være universelt utformet.

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene og i tjenestetilbudet, slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig.

Der tilrettelegging av de fysiske forhold ikke er mulig eller tilstrekkelig for å sikre lik tilgang til offentlig virksomhet, privat virksomhet rettet mot allmennheten eller næringsbygg, er den enkelte virksomhet pliktig å sette i verk kompensierende tiltak.

Offentlig virksomhet, privat virksomhet rettet mot allmennheten og næringsbygg har plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens eller næringsbyggets alminnelige funksjon så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten. Ved vurderingen av om utformingen eller tilretteleggingen medfører en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen, virksomhetens ressurser, tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, hvorvidt virksomhetens alminnelige funksjon er av offentlig art, sikkerhetsmessige hensyn og vernehensyn.

Brudd på plikten til å sikre universell utforming etter tredje ledd regnes som diskriminering dersom en person med nedsatt funksjonsevne rammes av den mangelfulle tilretteleggingen.

Det regnes ikke som diskriminering etter fjerde ledd dersom virksomheten oppfyller nærmere bestemmelser i lov eller forskrift om innholdet i plikten til universell utforming.

Kongen gir nærmere retningslinjer om innholdet i plikten til universell utforming.

§ 10 Plikt til individuell tilrettelegging:

Når det gjelder bestemmelsen om individuell tilrettelegging av arbeidsplassen mener Norges Blindforbund at det vil være bedre om den blir værende i arbeidsmiljøloven (aml). Dette ut fra hensyn til et oversiktlig lovverk og fordi bestemmelsen allerede er nedfelt i aml. Å flytte på bestemmelsen vil kunne virke forvirrende og gjøre den vanskelig tilgjengelig.

Når det er sagt er det viktig at den endringen som er gjort i paragrafen også blir stående når den formuleres i aml, slik at også arbeidssøkere kommer inn under bestemmelsen.

Dette gjelder ikke for skole og utdanning da denne bestemmelsen både vil gjelde for grunnskole, videregående skoler, private skoler og universiteter. Det vil derfor være det mest hensiktsmessige å nedfelle en felles bestemmelse for disse områdene i antidiskriminerings- og tilgjengelighetsloven.

Siste ledd i bestemmelsen vil måtte endres slik at den stemmer overens med antall ledd i paragrafen.

Forslag til lovtekst:

Skole- og utdanningsinstitusjon har plikt til å foreta rimelig individuell tilrettelegging av lærested og undervisning for å sikre at en elev eller student med nedsatt funksjonsevne får likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter.

Kommunal myndighet har plikt til å foreta rimelig individuell tilrettelegging av barnehagetilbud for å sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får likeverdige utviklings- og aktivitetsmuligheter for barn med nedsatt funksjonsevne.

Kommunal myndighet har plikt til å foreta rimelig individuell tilrettelegging av offentlige tjenestetilbud som dagaktivitet, avlastningshjem mv. av varig karakter for den enkelte, og som er særskilt rettet inn mot personer med nedsatt funksjonsevne.

Plikten etter første til fjerde ledd omfatter ikke tilrettelegging som innebærer en uforholdsmessig byrde. Ved vurderingen av om tilretteleggingen medfører en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen, virksomhetens ressurser og tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer.

Brudd på plikten til rimelig individuell tilrettelegging etter første til fjerde ledd regnes som diskriminering.

§ 11 Plikt til universell utforming av bygg og anlegg mv.:

Bestemmelsen setter en tidsfrist for universell utforming og trekker opp snevrere grenser for når man kan få dispensasjon fra plikten til universell

utforming på noen områder. Norges Blindforbund mener det er viktig at flere områder faller inn under denne bestemmelsen slik at universell utforming blir gjennomført innen rimelig tid også her. Vi viser i denne forbindelse til Manneråkutvalget sin innstilling.

IKT og transport er områder som er essensielle for at personer med nedsatt funksjonsevne skal få et likeverdig liv. Det er derfor meget viktig å sikre at begge områdene blir prioritert og får tidsfrister, samtidig som mulighetene til å få dispensasjon fra universell utforming blir snevrere.

MMI undersøkelse gjort våren 2004 kartla synshemmedes erfaringer med bruk av hverdagsteknologi. Denne viser at synshemmede har liten tilgang til hverdagsteknologi som minibanker, køordningssystemer, heispaneler og hvitevarer. Halvparten av de med minibankkort hadde aldri tatt ut penger i minibank uten hjelp fra andre, flere hadde fått hjelp fra perifere personer som hjemmehjelp og drosjesjåfør ved uttak, halvparten opplevde ubehag ved å besøke butikker der det var elektronisk køordningssystem og 8 av 10 (78 %) måtte ha hjelp av andre for å komme til riktig etasje ved bruk av heis. Undersøkelsen viste at de som hadde forsøkt å bruke billettautomater opplevde disse som svært vanskelig å betjene.

Våren 2004 fattet Stortinget vedtak om at universell utforming skal være satsningsområde i nasjonal transportplan. Til tross for dette har det i 2005 kommet nye billettautomater både hos NSB og Oslosporveier med pekeskjerm som viser seg å være helt umulig å bruke både for blinde, sterkt svaksynte og svaksynte. Selv med massivt press fra organisasjoner av funksjonshemmede har NSB vært helt uinteressert i å finne løsninger som er brukbare (universelt utformet) også for synshemmede. Det skal også legges til at det i Japan, USA og Spania finnes systemer med gode løsninger for synshemmede der de også bruker pekeskjerm. Til tross for vedtaket fra Stortinget planlegger Jernbaneverket ny jernbanestasjon på Lysaker med inntil 40 cm mellom perrong og tog. Gjennom flere tiår har det vært mange ønsker om opprop/annonsering av holdeplasser i kollektivtransportmidler, allikevel gjøres dette i liten grad de fleste steder i landet. En MMI undersøkelse fra 2004 viser at 91 prosent av alle nordmenn ønsker annonsert holdeplass. Dette understreker viktigheten av ufravikelige og klare krav om universell utforming innenfor områdene transport og IKT. Man må samtidig være klar over at universell utforming ikke vil løse alle kommunikasjonsproblemer i forbindelse med transport. Det er viktig at også individuelle ordninger fortsatt sikres og

forbedres. Dette vil være supplerende ordninger til et universelt utformet kollektiv tilbud. Vi viser i denne forbindelse til Hørings svar til rapporten "Transport for funksjonshemmede" fra Norges Blindforbund og Vestlandske Blindforbund.

Norges Blindforbund vil også påpeke at teknologien som oftest er utformet mot øye og at vår gruppe derfor er meget utsatt. Mangel på krav om brukbare løsninger for de fleste virker ekskluderende, og det koster samfunnet mye å ha erstatninger eller ombygginger. Synshemmede står i fare for å bli utestengt fra datanettverk i det offentlige og på bedrifter, for eksempel tynne terminaler som hindrer tilkobling av nødvendig ekstrautstyr og utstrakt bruk av grafiske løsninger uten alternativer. Feil valg av programvare for datanettverk gjør det vanskelig eller umulig for personer med leselist/syntetisk tale å lese hjemmesider eller bruke et nettverk eller et system. Lovbundne krav og standarder vil sikre synshemmede den riktige og nødvendige tilgangen og hindre ekstrakostnader. Dette handler om demokratiske rettigheter i et informasjonssamfunn. Vi vil i denne forbindelse vise til det arbeidet som nå legges ned i prosjektet Manneråk; 5 år etter, som skal komme med en rapport i juni 2006, og som kan være et godt grunnlag for forståelsen og det videre arbeidet med loven, forskrifter og standarder.

Det er viktig at loven både reflekterer det syn som hersker i samfunnet, og samtidig ligger litt foran utviklingen. Når det gjelder IKT viser all erfaring at det er vanskelig å forutse hvilken retning og hvilke produkter som kan utvikles neste år. Det er nesten ikke mulig å si noe om neste måned. Det er derfor presserende at lovgiver setter normer som må følges i denne utviklingen. Ved å ikke bare sette et krav til universell utforming, men også til når dette skal være gjennomført, vil man styre utviklingen i den retning man ønsker.

Det er også på det rene at den teknologiske utviklingen har vært med på å gjøre livet til personer med nedsatt funksjonsevne generelt, og synshemmede spesielt, mye enklere, og har sørget for at også denne gruppen mennesker kan delta mer aktivt enn tidligere. På den andre siden er det også eksempler på at feil valg utestenger synshemmede fra arenaer, som valget av løsninger for nye billettautomater. Det samme gjelder for ulike hvite- og brunevarer der løsningene i mange tilfeller er svært visuelt basert. Nå er det for eksempel svært viktig at digital TV og digital radio blir utformet slik at også synshemmede kan bruke disse. Nettopp derfor er det så viktig at den videre

utviklingen av IKT sektoren sikter mot en universell utforming, slik at den fremgangen man har hatt til nå, sikres og forhåpentligvis skyter fart.

Det er naturlig nok også viktig at de rette instanser har kontrollmyndighet og er med på å sikre at universell utforming blir en realitet også på transport og IKT områdene, slik plan- og bygningsmyndighetene er det for bygg og anlegg. Hvilke som vil være de rette instanser for dette må justisdepartementet gjøre en vurdering av, og legge til i bestemmelsen.

Norges Blindeforbund mener det vil være riktig å sette forskjellige frister for når universell utforming skal være gjennomført på de forskjellige områdene, bygg, transport og IKT. Vi mener det vil være riktig å sette en så kort frist som mulig slik at fokuset på tilgjengelighet blir satt på dagsordenen med en gang. Det er mulig at en slik frist ikke vil være realistisk for alle parter, men det kan rettes opp gjennom adgangen til å gi dispensasjon. Dette vil igjen gjøre det mulig å føre en mer aktiv og bedre kontroll med partene. Norges Blindeforbund vil allikevel minne om viktigheten av å være så restriktiv som mulig i bruken av dispensasjon, som nevnt under § 9, vil en bruk av dispensasjonsadgangen vanne ut bestemmelsen og sende feil signaler til de partene som blir berørt av loven. Det vil også være en fordel å sette fristene til antall år etter lovens ikrafttredelse. På den måten vil partene ha den samme fristen på seg uansett når loven trer i kraft. Norges Blindeforbund mener ut fra disse kriteriene at de aktuelle fristene vil være, for IKT; ett år for nyanskaffelser og tre år for eksisterende løsninger, fra lovens ikrafttredelse, for transport; 2 år for nyanskaffelser og 6 år for eksisterende løsninger. Vi mener ut fra dette at fristene for bygg og anlegg også skal settes til antall år etter at loven trer i kraft, som da vil bli henholdsvis 2 og 12 år.

Norges Blindeforbund mener at det er nødvendig å sette fristene for transport kortere når det gjelder de delene som ikke krever større ombygging eller som ligger opp mot IKT området, for eksempel annonsering av holdeplasser og tilgjengelig informasjon. Disse områdene burde ha en frist tilsvarende fristene som settes for IKT området.

Det er også viktig å understreke at fristene er endelige, slik at å vente til siste slutt med å innfri kravene til universell utforming ikke er tilrådelig. Jo før man kommer i gang, jo større er sjansene for at man kommer i havn med en universell utforming som er økonomisk akseptabel for alle parter og som er tilfredsstillende for brukerne. Det er viktig at forarbeider, forskrifter og

standarder oppfordrer til en så tidlig start som mulig i forhold til den universelle utformingen.

Klageadgangen i de tilfellene der det gis dispensasjon fra kravene om universell utforming, er i forslaget lagt til "representative organisasjoner for mennesker med nedsatt funksjonsevne". Norges Blindeforbund mener det er viktig at også privatpersoner har muligheten til å klage i de tilfellene der de blir berørt av dispensasjonen. Å åpne for dette vil ikke bare være med på å i større grad sikre at den enkelte får den tilgang vedkommende har rett på, men vil også sørge for en bedre kontroll av de myndighetene som gir dispensasjon. Det er viktig at man helt fra begynnelsen av får en praksis som stemmer overens med intensjonen i loven og hensynene som ligger bak. En utvidet adgang i forhold til hvem som kan klage vil være med på å sørge for at bestemmelsene om universell utforming blir reelle og blir gjennomført i så mange tilfeller som overhode mulig.

Norges Blindeforbund mener derfor at kravet til universell utforming innen IKT og transport må komme inn under § 11. Vi støtter mindretallet i utvalget som ville ha dette med, men mener at tidsfristene må være kortere for IKT og transport enn det som er satt i mindretallsforslaget.

Forslag til ny bestemmelse:

Bygg, anlegg og opparbeidede uteområder rettet mot allmennheten som oppføres eller ferdigstilles etter vesentlige endringsarbeider (hovedombygging) to år etter lovens ikrafttredelse, skal være universelt utformet.

Bygg, anlegg og opparbeidede uteområder rettet mot allmennheten skal være universelt utformet tolv år etter lovens ikrafttredelse.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi som tilbys et år etter lovens ikrafttredelse skal være universelt utformet.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi skal være universelt utformet tre år etter lovens ikrafttredelse.

Samferdselsordninger rettet mot allmennheten som etableres to år etter lovens ikrafttredelse skal være universelt utformet.

Samferdselsordninger rettet mot allmennheten skal være universelt utformet seks år etter lovens ikrafttredelse.

Plan- og bygningsmyndighetene skal sikre at kravene i første og andre ledd overholdes ved behandling av planer og søknad om tillatelse til tiltak etter plan- og bygningsloven.

Plan- og bygningsmyndighetene kan gi dispensasjon fra plikten etter første og andre ledd der det foreligger vernehensyn eller andre særlig tungtveiende grunner.

Klage over slik dispensasjon kan bringes inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda av representative organisasjoner for mennesker med nedsatt funksjonsevne og andre berørte parter. Likestillings- og diskrimineringsnemnda kan treffe vedtak om å oppheve slik dispensasjon.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om innholdet i plikten til universell utforming etter første og andre ledd.

Statlig plan- og bygningsmyndighet kan reise søksmål om full overprøving av et opphevingsvedtak etter femte ledd etter reglene i diskrimineringsombudsloven § 12.

Sanksjoner ved brudd på bestemmelsene

Når det gjelder sanksjoner ved brudd på bestemmelsene i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er Norges Blindeforbund enige med utvalget når det gjelder sanksjoner ved diskriminering.

Ved brudd på bestemmelsene om tilgjengelighet har utvalget sagt at de ikke ønsker sanksjoner ut over å kunne gi pålegg om retting. Norges Blindeforbund mener det er viktig at man også i forhold til disse bestemmelsene har tilstrekkelig med insentiver slik at de blir overholdt og fulgt. Det kan være at det ikke er nødvendig med sanksjonsmuligheter ut over det utvalget har foreslått, men det er på sin plass å hele tiden vurdere en utvidelse, både i tiden fremover, og ikke minst i tiden rundt fristutløpene i forhold til § 11. Ser man at fristene ikke blir overholdt er det et klart tegn på at ytterligere sanksjoner må legges til.

Med vennlig hilsen
Norges Blindforbund
Åge Nigardsøy

Åge Nigardsøy
Forbundsleder

Gunnar Haugsveen (sign.)
Generalsekretær